

ปัจจัยความสำเร็จในการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของเด็กและเยาวชนที่เข้ามาตรการพิเศษ แผนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 86 : กรณีศึกษาสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เขต 1¹

เมธวดี ทองนิม²
ผศ.ดร. นิภูมัย รัตนะรัต³

Received 10th January, 2022

Revised 17th February, 2022

Accepted 20th February, 2022

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “ปัจจัยความสำเร็จในการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของเด็กและเยาวชนที่เข้ามาตรการพิเศษแผนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 86 : กรณีศึกษาสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เขต 1” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน และเพื่อศึกษาแนวทางในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของเด็กและเยาวชนที่เข้ามาตรการพิเศษแผนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 86 ให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาในปัจจุบัน ปัจจัยแวดล้อมเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนเป็นรายบุคคล เป็นวิสัยแบบผสมผสาน การศึกษาเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรเด็กและเยาวชนที่อยู่ระหว่าง และปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จ จำนวน 173 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในส่วนเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเก็บข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 จำนวน 33 คน

ผลการศึกษาพบว่า ประชากรเด็กและเยาวชนฯ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 91.9) อายุเฉลี่ย 16.17 ปี ถูกดำเนินคดีในฐานความผิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2562 (ร้อยละ 45.1) ระยะเวลาในการปฏิบัติตามแผนฯ สูงสุด 4 – 6 เดือน (ร้อยละ 64.7) ภาพรวมปัจจัยภายนอกมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติตามแผนฯ ของเด็กและเยาวชน อยู่ในระดับมาก โดยด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มีอิทธิพลมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย=4.33) และรองลงมาเป็นปัจจัยภายในมีอิทธิพลอยู่ในระดับมาก โดยด้านความผูกพันมีอิทธิพลมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย=3.72) และพบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เป็นสำคัญ

ผลการศึกษาพบว่า บุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 จำนวน 33 คน ส่วนใหญ่เสนอแนะแนวทาง ได้แก่ การขยายอัตราโทษของคดีที่สามารถเข้าเกณฑ์ และการปรับปรุงเกณฑ์การพิจารณาคดีที่สามารถดำเนินการตามมาตรา 86 การคำนึงถึงระยะเวลาในการปฏิบัติตามแผนฯ ของเด็กและเยาวชน การนำรูปแบบการติดตามเด็กและเยาวชนแบบไร้รอยต่อ (IRC) มาประยุกต์ การจัดรูปแบบกระบวนการให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันการปรับปรุงคู่มือการปฏิบัติงาน และการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการตามมาตรา 86 อย่างสม่ำเสมอ

คำสำคัญ : มาตรการพิเศษแผนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 86, การปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

¹ เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ปริญญาโท เรื่อง ปัจจัยความสำเร็จในการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของเด็กและเยาวชนที่เข้ามาตรการพิเศษแผนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 86 : กรณีศึกษาสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เขต 1

² นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสังคม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

³ อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ประจำคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Success Factors on the Implementation of the Rehabilitation Program of Children and Youths under Special Measures in lieu of Criminal Proceedings before Trial pursuant to Section 86: A Case Study of Juvenile Observation and Protection Center of District 1

Maywadee Tongchim

Asst. Prof. Dr. Nirumon Rattanasarat

Abstract

Success Factors on the Implementation of the Rehabilitation Program of Children and Youths under Special Measures in lieu of Criminal Proceedings before Trial pursuant to Section 86: A Case Study of Juvenile Observation and Protection Center of District 1 consists of many objectives: to study the factors affect the success of implementing the rehabilitation program for children and youths, and to study the guidelines of the rehabilitation program for children and youths who have taken special substitutive measures instead of criminal prosecution before prosecution under Section 86, which is consistent with the current problem and individual environmental factors concerning children or youths. It is a mixed research with the quantitative study by questionnaires. The data is collected data from 173 children and youths who are being rehabilitated and be successful from the program. Data were analyzed by statistical values; percentage, mean and standard deviation. In the qualitative part, a structured interview was used to collect data from 33 persons involved in the creation of the rehabilitation program under Section 86.

The results of the study found most of the children and were males (91.9%), average age 16.17 years old. They were prosecuted for offenses related to the Road Traffic Act 2019 (45.1%). The program duration for their implementation in the program was up to 4-6 months (64.7%) Overall, the external factors affect the success in the program implementation of children and youths at a high level, in that the officer's performance is the highest level (mean=4.33), and the internal factors is in the high level, respectively. In terms of relationship, it is the highest factor (mean = 3.72). Also, the result was found that key informants had consistent opinions on staff performance.

The results of the study found the suggestions based on data from 33 persons involved in the creation of the rehabilitation program under Section 86 as follow. The extension of the penalty rate of cases that can meet the criteria, improving the judicial criteria that can be carried out under Section 86, considering the length of time for the implementation of the children and youths rehabilitation program, applying Individual Routing Counselor (IRC) model,

aligning the process with the current situation, update operation Manual, and regularly develop knowledge and understanding to those involved in the implementation of Section 86.

keyword: special substitutive measures in lieu of prosecuting criminal proceedings before prosecution under Section 86, implementation of the rehabilitation program

บทนำ

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทยในปัจจุบันมีการพัฒนา เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดหลักสากลต่างๆ ที่ประเทศอื่นทั่วโลกยอมรับและปฏิบัติเช่นเดียวกัน สำหรับการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในประเทศไทย ได้นำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาปรับใช้กับเด็กและเยาวชนมากขึ้น ซึ่งกระบวนการยุติธรรมทางเลือกโดยใช้ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มีบทบาทและเข้ามาใช้ในประเทศไทยเมื่อปี 2545 ซึ่งกรมพินิจให้ความสำคัญกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน โดยการวิจัยของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พบว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะสร้างตราบาป ความบอบช้ำทางจิตใจและตีตราว่าเป็นอาชญากร ทั้งนี้กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู คือ การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา กระบวนการของมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาที่นำเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักดำเนินการโดยอาศัยมาตรา 86 มาตรา 90 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งมาตรการดังกล่าวของมาตรา 86 และมาตรา 90 มีความแตกต่างโดยมาตรา 86 จะเป็นการดำเนินการขึ้นก่อนฟ้องคดี ส่วนมาตรา 90 จะดำเนินการระหว่างฟ้องคดี ซึ่งมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาล้วนแต่ให้ประโยชน์สูงสุดแก่เด็กและเยาวชน โดยไม่เข้าไปลิดรอน หรือละเมิดสิทธิของเด็กหรือเยาวชน โดยกระบวนการมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาตรา 86 เป็นกระบวนการหันเหคดีเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาก่อนเข้าสู่การฟ้องคดี ซึ่งเด็กและเยาวชนไม่เข้าสู่กระบวนการในชั้นการพิจารณาจากศาล จึงควรนำ

กระบวนการดังกล่าวมาใช้กับเด็กและเยาวชนให้มากที่สุด

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้กำหนดแนวทางให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศนำมาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาขึ้นก่อนฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 ซึ่งในปี พ.ศ. 2559 - พ.ศ. 2563 สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีปริมาณคดีที่เข้าสู่กระบวนการมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาขึ้นก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 86 ดังนี้

ตารางแสดงปริมาณคดีที่เข้ามาตรามาตรา 86 ในปี พ.ศ.2559 – 2563 ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ

มาตรการพิเศษ	ปีงบประมาณ				
	2559	2560	2561	2562	2563
คดีทั้งหมดที่เข้าสู่สถานพินิจฯ	33,659	26,119	22,661	20,857	15,137
คดีที่เข้าเกณฑ์มาตรา 86	11,466	9,542	7,527	7,306	6,449
คดีที่ใช้มาตรา 86	304	1,266	2,599	2,753	2,380
คดีที่จัดทำแผนสำเร็จ	124	1,160	2,473	2,614	1,938
คดีที่ย่อยการเห็นชอบแผนฯ แล้ว	119	1,142	2,421	2,425	1,274
คดีที่ปฏิบัติตามแผนสำเร็จ	100	957	1,946	1,837	287
คดีที่ย่อยการส่งไม่ฟ้อง	98	942	1,903	1,773	264

ที่มา : ข้อมูลปี 63 เป็นผลการดำเนินงานฯ ตั้งแต่ 1 ต.ค.62 – 15 มิ.ย. 63 กรมพินิจฯ

จากปริมาณคดีข้างต้นจะเห็นได้ว่า ปริมาณคดีของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาขึ้นก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 86 ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ มีการใช้มาตรการพิเศษเพิ่มมากขึ้น แต่การปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของเด็กและเยาวชนให้สำเร็จมีจำนวนปริมาณความสำเร็จที่ลดลงตามลำดับ ดังนั้น ความสำเร็จของการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของเด็กและเยาวชน จนอภัยการสั่งไม่ฟ้องคดีนั้น จึงเป็นข้อท้าทายสำหรับกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่จะดำเนินการให้กระบวนการมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาขึ้นก่อนฟ้องมีประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จมากขึ้น

ผู้ศึกษาในฐานะเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาขึ้นก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 86 ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี ซึ่งอยู่ในเขตของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เขต 1 และกำลังศึกษาในสาขาวิชานโยบายสังคมและการบริหารงานยุติธรรม จากการปฏิบัติงานที่ผ่านมา พบว่า เด็กและเยาวชนที่เข้าสู่การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของมาตรการดังกล่าวมีจำนวนหนึ่งที่ปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนด จึงเป็นแรงจูงใจให้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลให้เด็กและเยาวชนปฏิบัติตามแผนได้สำเร็จ และรวบรวมข้อมูล ข้อเสนอแนะที่ได้จากแบบสอบถามของเด็กและเยาวชน และจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เพื่อเป็นการศึกษาแนวทางที่เหมาะสมกับการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่เข้ามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาขึ้นก่อนฟ้องคดี ทั้งนี้ ความสำเร็จของการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเป็นประโยชน์สูงสุด

ที่เกิดแก่เด็กเยาวชน ครอบครัว ฝ่ายผู้เสียหาย ชุมชน และสังคมต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของเด็กและเยาวชนที่เข้ามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาขึ้นก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 86 ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เขต 1

2) เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของเด็กและเยาวชนที่เข้ามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาขึ้นก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 86 ให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาในปัจจุบัน ปัจจัยแวดล้อมเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนเป็นรายบุคคล

ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี

1) ทฤษฎีความผูกพันทางสังคม (Social Bonding Theory) เป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับพฤติกรรมอาชญากรรมของมนุษย์ เนื่องจาก มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่มีความสามารถโดยธรรมชาติที่จะประกอบอาชญากรรมอยู่แล้ว แต่บุคคลที่มีความผูกพันกับองค์กรหรือกลุ่มสังคม มักจะมีแนวโน้มที่จะไม่ประกอบอาชญากรรม เช่นเดียวกันนั้น การกระทำผิดของเด็กหรือเยาวชนมีสาเหตุมาจากความผูกพันในสังคมถูกทำลายไป แต่หากความผูกพันในสังคมแข็งแกร่ง มีการปลูกฝัง ชัดเกล้า ดูแล ฝึกระวัง และสอดส่องพฤติกรรมให้แก่เด็กหรือเยาวชน การเกิดอาชญากรรมก็จะลดลงไป (อ้างในปริทรรศน์ แสงทองดี, 2550:16)

2) แนวคิดการหันเหคดี หรือการเบี่ยงเบนคดี (Diversion) สำหรับการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนตามกฎหมายของประเทศไทย ปรากฏให้เห็นอยู่ในหลายมาตรา เช่น การเบี่ยงเบนคดีใน

ชั้นสอบสวนตามมาตรา 69/1 การเบี่ยงเบนคดีโดยใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 86 และในชั้นหลังฟ้องคดีตามมาตรา 90 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 เป็นต้น โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในสังคมไปด้วย และเกิดผลดีมากกว่ากระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ซึ่งเด็กและเยาวชนถือเป็นอนาคตของชาติที่ควรได้รับการพัฒนา และส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีจุดยืนในสังคมอย่างสร้างสรรค์และเป็นการสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ(ปพนธีร์ ธีรพันธ์, 2561)

3) กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมของไทย ในขั้นตอนก่อนการพิจารณาคดี โดยใช้รูปแบบการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นหน่วยงานแรกที่ได้เริ่มนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ซึ่งได้นำมาใช้กับคดีเด็กและเยาวชน ในขั้นตอนก่อนการพิจารณาคดีของศาล ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา โดยการดำเนินการในรูปแบบที่เรียกว่า “การประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน” (Family and Community Group Conferencing หรือ FCGC) โดยเป็นทางเลือกในการเยียวยา ชดเชยความเสียหายให้กับผู้เสียหาย เปิดโอกาสให้ครอบครัวและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิด อีกทั้งให้เด็กและเยาวชนได้สำนึกผิด พร้อมทั้งจะกล่าวขอโทษ และไม่กระทำผิดซ้ำอีก (คณะผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, 2563)

4) แนวคิดเกี่ยวกับความสำเร็จ ในปัจจุบันความสำเร็จนิยมใช้เป็นเครื่องมือคุณภาพหรือปริมาณของผลผลิตที่เป็นสินค้าหรือบริการ โดย

ในมิติของนักสังคมสงเคราะห์ ความสำเร็จจะพิจารณาจากคุณภาพชีวิตของมนุษย์ว่าเป็นอย่างไร (อ้างในมณฑล ชันกสิกรรม, 2554:88)

จากการทบทวนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยความสำเร็จที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามแผนฯ ของเด็กและเยาวชนนั้น พบว่า ความผูกพันทางสังคม กฎหมายและนโยบาย กระบวนการและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตามมาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องคดีที่มีประสิทธิภาพและมีส่วนสำคัญ ในการขับเคลื่อนและพัฒนาการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนตามแนวคิดการเบี่ยงเบนคดี โดยนำการประชุมกลุ่มครอบครัวตามแนวคิดกระบวนการยุติธรรม เชิงสมานฉันท์เพื่อให้เป็นประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชน การบรรเทาผลร้าย ชดเชยความเสียหาย สร้างความสงบสุขให้แก่ชุมชนและสังคม และลดความเป็นอาชญากรในตัวเด็กและเยาวชน

ผสมผสาน (Mixed Method) โดยกำหนดพื้นที่ในการเก็บข้อมูล คือ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เขต 1 ได้แก่ จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี จังหวัดสระแก้ว และจังหวัดตราด มีกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลแยกจากกัน โดยการวิจัยเชิงปริมาณ คือ กลุ่มประชากรเด็กและเยาวชนที่อยู่ในระหว่างปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จ จำนวน 173 คน โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบไปหาค่าความน่าเชื่อถือด้วยค่าสัมประสิทธิ์ของแอลฟาของครอนบาช มีค่าเท่ากับ 0.9 ซึ่งใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ หาค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องและเข้าร่วมการจัดทำแผน

แก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนฯ ประกอบด้วย ผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนที่จัดทำแผนฯ โดยเลือกจากฐานความผิดที่มีความแตกต่างของแต่ละจังหวัด จำนวน 5 คน, ผู้เสียหาย โดยเลือกจากฐานความผิดที่มีความแตกต่างของแต่ละจังหวัด ซึ่งเป็นคดีที่มีผู้เสียหายให้ความยินยอมในการจัดทำแผนฯ และต้องมีอายุ 20 ปีขึ้นไป จำนวน 5 ราย, พนักงานคุมประพฤติ โดยเป็นผู้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนฯ ไม่น้อยกว่า 5 ครั้ง จำนวน 5 คน, นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ โดยมีความรู้และเข้าอบรมการเป็นผู้ประสานการประชุมของกรมพินิจฯ และมีประสบการณ์การเป็นผู้ประสานฯ ไม่น้อยกว่า 5 ครั้ง จำนวน 5 คน, พนักงานอัยการ โดยเป็นผู้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนฯ ไม่น้อยกว่า 5 ครั้ง จำนวน 5 คน, ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ โดยเป็นผู้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนฯ ไม่น้อยกว่า 5 ครั้ง จำนวน 5 คน, และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง (ผู้นำชุมชน หรือครู หรือนายจ้าง หรือบุคคลอื่นที่มีหนังสือเชิญเข้าร่วมประชุม มีประสบการณ์ในการติดตามเด็กหรือเยาวชนให้ปฏิบัติตามแผนฯ ไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง จำนวน 3 คน ซึ่งมักกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 33 คน วิเคราะห์เนื้อหา การจำแนกข้อมูล และข้อสรุป แล้วนำผลจากทั้งสองวิธีการวิจัยมารวม (Merge) เข้าด้วยกัน โดยรวมเนื้อหาที่เหมือนกันและเปรียบเทียบเนื้อหาที่แตกต่างกัน จากนั้น จึงสรุปและตีความเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งนี้ คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์ ได้พิจารณาและอนุมัติ เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2564

ผลของการวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคล

ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 91.9 เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 8.1 อายุเฉลี่ย 16.17 ปี (SD.=1.057) ส่วนใหญ่อายุ 17 ปี คิดเป็น

ร้อยละ 49.1 รองลงมาอายุ 16 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.1 ส่วนใหญ่ถูกดำเนินคดีในฐานความผิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2562 คิดเป็นร้อยละ 45.1 ระยะเวลาในการปฏิบัติตามแผนฯ ส่วนใหญ่อยู่ในระยะเวลา 4 – 6 เดือน คิดเป็นร้อยละ 64.7

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของเด็กและเยาวชน

ความเห็นที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติตามแผนฯ ของเด็กและเยาวชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเห็น
ปัจจัยภายใน	3.72	0.77	มาก
1. ปัจจัยด้านความผูกพัน	3.85	0.77	มาก
2. ปัจจัยด้านข้อผูกมัด	3.63	0.81	มาก
3. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม	3.77	0.77	มาก
เกี่ยวข้อง	3.64	0.74	มาก
4. ปัจจัยด้านความเชื่อ			
ความเห็นที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติตามแผนฯ ของเด็กและเยาวชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเห็น
ปัจจัยภายนอก	4.13	0.65	มาก
1. ปัจจัยด้านนโยบาย	3.94	0.76	มาก
และกฎหมาย	4.13	0.61	มาก
2. ปัจจัยด้านกระบวนการ	4.33	0.58	มากที่สุด
3. ปัจจัยด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่			

จากตารางข้างต้นปัจจัยภายในด้านความผูกพันทางสังคมมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติตามแผนฯ ของเด็กและเยาวชนมากที่สุด (คะแนนเฉลี่ย= 3.85) รองลงมาเป็นปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้อง (คะแนนเฉลี่ย=3.77) ด้านความเชื่อ (คะแนนเฉลี่ย=3.64) และด้านข้อผูกมัด (คะแนนเฉลี่ย=3.63) ตามลำดับ

ในส่วนปัจจัยภายนอกด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติตามฯของเด็กและเยาวชนมากที่สุด (คะแนนเฉลี่ย=4.33) รองลงมาเป็นด้านกระบวนการ (คะแนนเฉลี่ย=4.13) และด้านกฎหมายและนโยบาย (คะแนนเฉลี่ย=3.94) ตามลำดับ

สรุปในภาพรวมจะเห็นได้ว่าปัจจัยภายนอกมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติตามแผนฯของเด็กและเยาวชน (ค่าเฉลี่ย=4.13) มากกว่าปัจจัยภายในของเด็กและเยาวชน (ค่าเฉลี่ย=3.72) โดยพบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่เต็มความสามารถเพื่อให้เกิดผลสำเร็จและส่งผลดีต่อหน่วยงาน ประกอบกับกระบวนการเปิดโอกาสให้บุคคลที่เกี่ยวข้องได้แสดงความคิดเห็น เล่าเรื่องราว และมีส่วนร่วมในการกำหนดเงื่อนไขให้กับเด็กและเยาวชนปฏิบัติ โดยได้รับความยินยอมจากทุกฝ่าย เด็กและเยาวชนได้รับการใส่ใจดูแล มีครอบครัวคอยให้คำปรึกษา และได้รับความร่วมมือจากชุมชน ผู้เสียหาย หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนปฏิบัติตามแผนฯ สำเร็จ ส่งผลเด็กและเยาวชนได้รับประโยชน์สูงสุด ความสัมพันธ์ในชุมชนกลับมาดีดังเดิม เด็กและเยาวชนสามารถกลับตนเป็นคนดีได้ โดยไม่ต้องฟ้อง โดยมุ่งเน้นการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนมากกว่าการลงโทษ ลดปริมาณคดีที่จะเข้าสู่ศาล ป้องกันการกระทำผิดซ้ำในเด็กและเยาวชน ลดความบอกร้ายทางจิตใจ ตีตรา และสร้างตราบาปให้กับเด็กและเยาวชนในอนาคต

การวิเคราะห์แนวทางในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาในปัจจุบัน ปัจจัยแวดล้อมเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนเป็นรายบุคคล

ความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนฯ

แบ่งเป็น 3 ด้าน 1. ด้านกฎหมายและนโยบาย มีความเห็นว่าควรมีการขยายอัตราโทษของคดี และการปรับปรุงเกณฑ์การพิจารณาคดีที่สามารถดำเนินการตามมาตรา 86 2. ด้านกระบวนการระยะเวลาในการปฏิบัติตามแผนฯของเด็กและเยาวชน ส่วนใหญ่เห็นด้วยในการคำนึงถึงการกำหนดระยะเวลาเป็นลำดับแรก และกำหนดเงื่อนไขอื่นๆตามที่ผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้องลงความเห็น โดยยึดความพร้อม ความยินยอมของเด็กและเยาวชน โดยให้นำรูปแบบการติดตามเด็กและเยาวชนแบบไร้รอยต่อ (IRC) มาประยุกต์ และจัดรูปแบบกระบวนการให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน 3. ด้านการปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในการปรับปรุงคู่มือการปฏิบัติงาน และการพัฒนาทักษะ ทบทวน ถอดบทเรียนเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการตามมาตรา 86 อย่างสม่ำเสมอ

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัย “ปัจจัยความสำเร็จในการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของเด็กหรือเยาวชนที่เข้ามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 86 กรณีศึกษาสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เขต 1” สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติตามแผนฯของเด็กและเยาวชน ปัจจัยด้านความผูกพัน ด้านข้อมูลมืด ด้านการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้อง ด้านความเชื่อ ด้านกฎหมายและนโยบาย ด้านกระบวนการ ด้านการปฏิบัติงานมีอิทธิพลในการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของเด็กและเยาวชนมาตรา 86 ตามความคิดเห็นของเด็กหรือเยาวชน และผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เขต 1 อยู่ในระดับมาก และมากที่สุดตามลำดับนั้นอาจเป็นเพราะเด็กและเยาวชนกระทำ

ความผิดในคดีเล็กน้อยและสามารถจัดทำแผนแก้ไข บำบัดฟื้นฟูตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาขึ้นก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 86 สำนึกในการกระทำผิดของตนเองและมีความผูกพันทางสังคม เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงมีหน้าที่ในการสนับสนุน ส่งเสริม กระตุ้นไม่ให้ความผูกพันทางสังคมเดิมของเด็กและเยาวชนถูกทำลายลงไป ประกอบกับปัจจัยภายนอกเปิดโอกาส เอื้อประโยชน์ ให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้มีจุดยืนในสังคม โดยไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ ลดปริมาณคดีที่จะเข้าสู่ ศาล ลดความแออัดของสถานพินิจหรือศูนย์ฝึกซึ่ง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ลลิตา ปนตติกร (2555) ได้กล่าวในทำนองเดียวกันว่า การนำ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในการ ระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นกระบวนการยุติธรรมไทย ซึ่งเป็นขั้นตอนในชั้นก่อนฟ้องคดี อันจะทำให้ปริมาณ คดีที่จะเข้าสู่ศาลนั้นลดน้อยลงไปอีกด้วย ประกอบ กับการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เหมาะสมเป็น รายบุคคลเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้ แก้ไข ปรับเปลี่ยนตนเอง ให้โอกาสโดยไม่ต้องฟ้อง คดี ซึ่งสอดคล้องกับชัชวาล สงวนพันธุ์ (2560) ได้ กล่าวในทำนองเดียวกันว่า การกำหนดเงื่อนไขใน การเข้าสู่กระบวนการตามมาตรา 86 โดยปราศจาก การพิสูจน์ความผิดของเด็กหรือเยาวชน อาจทำให้เกิดผลกระทบต่อนิติของเด็กหรือเยาวชนนั่นเอง

2) แนวทางในการจัดทำแผนแก้ไข บำบัดฟื้นฟูของเด็กและเยาวชนที่เข้ามาตรา 86
ด้านกฎหมายและนโยบาย โดยเปิดโอกาสในการ ขยายอัตราโทษของคดีและปรับปรุงการพิจารณา เกณฑ์การดำเนินการตามมาตรา 86 โดยใช้การ พิจารณาจากข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับเด็ก เยาวชน ครอบครัว สภาพแวดล้อมที่ได้มาจากการสืบเสาะ การสัมภาษณ์ การลงพื้นที่เยี่ยมบ้าน เพื่อให้ทราบถึง สาเหตุ แรงจูงใจในการกระทำความผิด ซึ่งสอดคล้อง กับผลการศึกษาของ สิงห์ชัย สุพรรณพงษ์ (2555)

เรื่อง “มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตาม พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธี พิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 86” พบว่า การพิจารณาเด็กหรือเยาวชนเข้า แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 ผู้อำนวยการ สถานพินิจต้องวิเคราะห์ ภายใต้ สังคม ค้นหา สาเหตุที่มาของการกระทำผิด วิธีการแก้ไข โดยสร้าง องค์การเครือข่ายชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไข บำบัดฟื้นฟู เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนกลับเข้าสู่สังคม ได้อย่างปกติสุข โดยรู้สำนึกในการกระทำผิดอย่าง แท้จริงและไม่กลับมากระทำผิดอีกและสอดคล้องกับ ชัชวาล สงวนพันธุ์ (2560) เรื่อง “มาตรการพิเศษ แทนการดำเนินคดีอาญา : ศึกษาเงื่อนไขการหันเห คดีในชั้นก่อนฟ้อง” พบว่า มาตรา 86 ได้กำหนด เงื่อนไขในการเข้าสู่กระบวนการ โดยปราศจาก เงื่อนไขเกี่ยวกับการพิสูจน์ความผิดของเด็กหรือ เยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด เพื่อให้ทราบ ข้อเท็จจริงก่อนว่าพฤติการณ์แห่งการกระทำของเด็ก หรือเยาวชนนั้น เป็นความผิดต่อกฎหมายหรือไม่ และเขาเป็นผู้กระทำความผิดจริงตามข้อกล่าวหาหรือไม่ เพียงใด ด้านกระบวนการ ระยะเวลาในการปฏิบัติ ตามแผนฯต้องกำหนดให้ชัดเจนและเหมาะสม เนื่องจาก ระยะเวลาเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนตามมาตรา 86 เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดี ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ การฝึกวิชาชีพ การชดใช้เยียวยา การปรับตัว เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษา ของธีรพันธุ์ กำดารา (2559) เรื่อง “ปัญหาการให้ ความยินยอมในการใช้มาตรการพิเศษแทนการ ดำเนินคดีอาญาของเยาวชน” พบว่า เงื่อนไขการเข้า สู่แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของประเทศไทยนั้นยังมี ปัญหาความไม่ชัดเจนของลักษณะการกระทำ ความผิดที่มากพอ ซึ่งอาจจะส่งผลให้เกิดการแก้ไขไม่ ตรงจุด โดยต้องใช้วิธีการสำหรับเด็กเท่านั้น และ ต้องการแก้ไขให้เด็กได้กลับคืนเป็นคนดีสู่สังคม และ

สอดคล้องกับนิสรา รัตนเกียรติกานต์ (2557) เรื่อง “มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา : ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้แทนชุมชนในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในชั้นก่อนฟ้อง” พบว่า “ไม่มีกฎหมายบัญญัติถึงเรื่องการประชุมกลุ่มไว้ชัดเจนให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย จึงยังเป็นกระบวนการที่ยังไม่สามารถปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันได้ และยังต้องคำนึงถึงบุคคลที่เข้าร่วมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนว่าเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายหรือไม่ และด้านการปฏิบัติงาน การปรับปรุงและพัฒนาคู่มือให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและการฝึกอบรม ส่งเสริม ถอดบทเรียนการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 86 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ญฐพร โตประยูร (2550) เรื่อง “การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน” พบว่า สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน อัยการ ศาล กรมคุมประพฤติต่างมีบทบาทรูปแบบของกระบวนการยุติธรรมแต่ละหน่วยงานที่ไม่เหมือนกัน แต่ก็มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกันที่จะทำงานเป็นทีมเพื่อที่จะแก้ไขฟื้นฟูเด็ก และสอดคล้องกับแนวคิดการปฏิบัติงานของ ธนกรศักดิ์ พรหมสาขา ณ สกลนคร พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของบุคคล คือ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ความสามารถและทักษะของบุคคล ความชัดเจนในบทบาทและการยอมรับในบทบาท และโอกาสในการปฏิบัติงาน และผู้บริหารสามารถส่งเสริมการปฏิบัติงานของบุคคลโดยสร้างแรงจูงใจ การมอบหมายที่ชัดเจน และจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะด้านกฎหมายและนโยบาย

1) ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

พ.ศ.2553 มาตรา 86 มีหลักเกณฑ์ในเรื่อง คดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ผู้ศึกษาวิจัยมีความเห็นว่า ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดซ้ำซาก รู้วิธีหลบหลีกการกระทำความผิด โดยไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อน ไม่ควรให้ดำเนินการตามมาตรา 86 อีก เนื่องจาก เด็กหรือเยาวชนบางรายไม่สามารถไม่สามารถแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในชั้นก่อนฟ้องคดี ควรใช้วิธีการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูอื่นที่เหมาะสมมากกว่ามาตรการดังกล่าว

2) ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 86 มีหลักเกณฑ์ในเรื่อง หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำความผิดก่อนฟ้องคดีฯ หากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้องให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ ผู้ศึกษาวิจัยมีความเห็นว่า ควรเปิดโอกาสให้เด็ก เยาวชน ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถร้องขอให้ดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 86 ก่อนหรือหลังผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนพิจารณาให้ดำเนินการตามมาตรการดังกล่าว

3) การขยายอัตราโทษของคดีที่สามารถนำมาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องคดีกว้างมากขึ้น หมายความว่า มาตรา 86 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 กำหนดในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำ

ความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ขยายอัตราโทษของคดีให้เกินห้าปี ผู้ศึกษาวิจัยมีความเห็นว่า เด็กหรือเยาวชนบางรายกระทำความผิดที่มีอัตราโทษของคดีเกินห้าปี แต่เมื่อพิจารณาความเหมาะสมในการให้โอกาสโดยไม่ต้องฟ้องมีความเหมาะสมในการดำเนินการตามมาตรการดังกล่าว เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่วัยรุ่นและเยาวชน และเพื่อประโยชน์สูงสุดที่เด็กและเยาวชนจะได้รับ

ข้อเสนอแนะด้านกระบวนการ

1) การนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว หรือสายรัดข้อมือ หรือ EM (Electronics Monitoring) โดยเป็นตัวควบคุมระยะเวลาในการปฏิบัติตามแผนฯ และการติดตามเด็กและเยาวชนที่อยู่ในระหว่างการปฏิบัติตามแผนฯ ซึ่งสามารถทำให้ผู้ติดตามได้สอดส่องเด็กหรือเยาวชนให้อยู่ภายในสถานที่ และเวลาที่กำหนด และลดจำนวนกรณีเด็กหรือเยาวชนฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามแผนฯ

2) การนำรูปแบบการติดตามภายหลังปล่อย และการติดตามเด็กและเยาวชนแบบไร้รอยต่อ (IRC) ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินงานตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องคดี โดยใช้แบบประเมินความเสี่ยงสำหรับการกระทำ ความผิดซ้ำ การจัดทำแผนรายบุคคลภายหลังการกำหนดเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ การมีบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาที่ใกล้ชิดกับเด็กหรือเยาวชน เช่น ผู้นำชุมชน สถานศึกษา สถานประกอบการ เป็นต้น

3) เพิ่มรูปแบบการสงเคราะห์ช่วยเหลือ เด็ก เยาวชน และครอบครัวตามสภาพปัญหาและความจำเป็นรายบุคคล การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหรือเยาวชนที่เข้าสู่มาตรา 86 กาตามรูปแบบการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) โดยส่งเสริม

ทักษะ 3 ด้าน ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิตและอาชีพ และทักษะด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร

ข้อเสนอแนะด้านการปฏิบัติงาน

1) คู่มือการจัดทำคู่มือการดำเนินงานตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 86 ผู้ศึกษาวิจัยเห็นว่า ควรปรับปรุงและเพิ่มเติมแบบฟอร์มการปฏิบัติงานตามมาตรา 86 ได้แก่ หนังสือแจ้งการจัดทำแผนตามมาตรา 86 แจ้งพนักงานอัยการ แจ้งพนักงานสอบสวน โดยระบุวันที่ต้องยุติการดำเนินการตามมาตรา 89 กำหนดให้นับตั้งแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนสำนึกผิด หรือวันที่สถานพินิจแจ้ง หรือวันที่พนักงานสอบสวน,พนักงานอัยการรับหนังสือ และเพิ่มเติมแบบฟอร์มกรณีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามแผน ในกรณีแจ้งพนักงานสอบสวน และแจ้งพนักงานอัยการให้ระบุวันที่เริ่มดำเนินการตามมาตรา 86 ด้วย เพื่อให้พนักงานสอบสวนนับระยะเวลาตามมาตรา 78 ต่อ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน และสามารถบูรณาการการทำงานร่วมกันในทุกภาคส่วน

2) ผู้ปฏิบัติงานควรได้รับการพัฒนาทักษะ ความรู้การดำเนินงานตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องคดีอย่างสม่ำเสมอ ดังนี้

หลักสูตร	กลุ่มเป้าหมาย	ระยะเวลา	หมายเหตุ
การทำหน้าที่เป็นผู้ประสานการประชุม	ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานการประชุม	ปีละ 1 ครั้ง	
บทบาทของผู้แทนชุมชน	ผู้แทนชุมชน	ปีละ 1 ครั้ง	
การทบทวนการดำเนินงานผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนฯ	พนักงานอัยการ, พนักงานสอบสวน, พนักงานคุมประพฤติ, นักจิตวิทยา, นักสังคมสงเคราะห์, ผู้อำนวยการ และผู้แทนชุมชน	6 เดือนต่อ 1 ครั้ง	
บทบาทผู้พิจารณาการดำเนินงานตามมาตรา 86	ศาลเยาวชนและครอบครัว, ผู้อำนวยการ, พนักงานอัยการ	ปีละ 1 ครั้ง	

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ในการศึกษาครั้งต่อไปควรเลือกศึกษาสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในเขตอื่นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้น

2) ในการศึกษาครั้งต่อไปควรเลือกศึกษากลุ่มประชากรที่เป็นเด็กและเยาวชนที่ไม่สามารถปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้สำเร็จ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนปัญหาในแง่ของผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ

บรรณานุกรม

- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม. (2563). คู่มือปฏิบัติงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาฉบับปรับปรุงแก้ไข. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.
- คณะผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง. (2563). มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาหลังฟ้องคดี: คู่มือมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 90. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สกายบุ๊กส์.
- ชัชวาล สงวนพันธุ์. (2560). มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา : ศึกษาเงื่อนไขการหันเหคดีในชั้นก่อนฟ้อง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์.
- ณัฐพร โตประยูร. (2550). การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.
- ธินพันธ์ กำดำรา. (2559). ปัญหาการให้ความยินยอมในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาของเด็กและเยาวชน. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, คณะนิติศาสตร์.
- นิศรา รัตนเกียรติกันต์. (2558). มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา : ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้แทนชุมชนในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในชั้นก่อนฟ้อง. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์.
- ปพนธีร์ ธีระพันธ์. (2561). แนวทางการพัฒนาการเบี่ยงเบนคดีในชั้นสอบสวนที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิด. วารสารนิติศาสตร์, 47 (2), 373. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2563 จาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tulawjournal/article/view/196263/136429>
- ปัญญวิจน์ ไตรจุฑากาญจน์. (2561). แนวทางการพัฒนากระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนของผู้ปฏิบัติงาน ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน. วารสารธรรมศาสตร์, 37(2), 71.
- ลลิตา ปนุดติกร. (2555). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นก่อนฟ้อง : ศึกษาในชั้นการสั่งคดีของพนักงานอัยการ. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะนิติศาสตร์.